

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Кафедра економіки підприємства і міжнародного бізнесу

07-01-21M

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання самостійної роботи з дисципліни
«Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою
«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля
та біржова діяльність»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою з якості ННІЕМ
Протокол № 10 від 17.06.2025 р.

Методичні вказівки до виконання самостійної роботи з дисципліни «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» денної та заочної форм навчання. [Електронне видання] / Костриченко В. М., Красовська Ю. В. – Рівне : НУВГП, 2025. – 30 с.

Укладачі:

Костриченко В. М., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу;

Красовська Ю. В., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу.

Відповідальний за випуск: Кушнір Н. Б., к.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу.

Керівник групи забезпечення ОПП: Стахів О. А., к.е.н, доцент кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу.

Попередня версія методичних вказівок: 06-01-213

© В. М. Костриченко,
Ю. В. Красовська, 2025
©НУВГП, 2025

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Мета та завдання навчальної дисципліни	6
2. Загальні методичні рекомендації щодо виконання самостійної роботи з дисципліни.....	6
3. Порядок подання звіту та оцінювання самостійної роботи.....	7
4. Тренінгові тестові завдання для перевірки знань.....	8
Рекомендована література та інформаційні ресурси.....	22
Додатки.....	26

ВСТУП

Загальновідомо, що підприємництву належить головна роль в економічному житті країни, і державні структури перш за все мають створити належні умови для його здійснення. Успішність підприємництва безпосередньо залежить від рішень його власника чи керівництва. Вибір технологій, методів аналізу, прогнозування, оптимізації та економічного обґрунтування господарських рішень визначає економіст або інвестор. Це зумовлює необхідність озброєння фахівців з економіки новітніми методами оцінювання та аналізу економіки підприємств різних видів економічної діяльності, сучасною методикою прийняття рішень у сфері бізнесу, торгівлі в умовах конкуренції з метою покращення процесу купівлі-продажу товарів.

Процес прийняття господарських рішень тісно пов'язаний із ситуаціями невизначеності, а отже, і з ризиком. Чим вища обґрунтованість і якість рішень у підприємницькій діяльності, тим менший економічний ризик. Сучасний фахівець з економіки, передбачаючи потік майбутніх можливих змін, створює таке поле інновацій, яке повинне забезпечити стійкість підприємства як соціально-економічної системи.

В рамках вивчення навчальної дисципліни «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків» передбачено виконання студентами самостійної роботи.

Виконання самостійної роботи буде сприяти набуттю студентами загальних та спеціальних (професійних) компетенцій, досягненню програмних результатів вивчення даної дисципліни, а саме: **РН 2.** Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності. **РН 12.** Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур. **РН 13.** Використовувати знання форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин для забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур. **РН 17.** Вміти вирішувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і розв'язувати проблеми у кризових ситуаціях з урахуванням зовнішніх і внутрішніх впливів.

В методичних вказівках наведені загальні методичні рекомендації щодо виконання самостійної роботи з дисципліни, порядок подання звіту та оцінювання самостійної роботи, тренінгові тестові завдання для перевірки знань.

Оголошення стосовно дедлайнів здачі звітів про самостійну роботу та шкала оцінювання виконаних завдань оприлюднюються на сторінці даної дисципліни на платформі MOODLE: URL: <https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=1428>

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків» має сформувати ряд загальних (універсальних, ключових) компетенцій, які повинен демонструвати економіст у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, а саме: системність мислення, здатність до вирішення проблем, спроможність приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності та ризику.

Мета навчальної дисципліни - ознайомити студентів з технологією прийняття рішень, основами сучасної економічної ризикології та на основі набутої систематизованої інформації сформувати комплексну систему знань і практичних навичок щодо обґрунтування господарських рішень з різним ступенем невизначеності та ризику.

Важливим завданням навчальної дисципліни є засвоєння основних принципів обґрунтування різних видів господарських рішень, методичних підходів щодо аналізу ризику та управління ним.

Вивчивши дисципліну студенти повинні знати основні поняття та категорії обґрунтування господарських рішень та оцінювання підприємницьких ризиків; системну методологію та технологію обґрунтування господарських рішень; основні принципи й підходи до обґрунтування господарських рішень в умовах невизначеності та ризику; методичні основи якісного та кількісного аналізу підприємницьких ризиків; теоретичні аспекти ризик-менеджменту та напрями регулювання підприємницьких ризиків.

Трансформація процесу навчання здобувачів вищої освіти пов'язана з усе більшим поширенням індивідуально-диференційованої та особистісно-орієнтованої форми організації навчального процесу. Це обумовлює зміщення акцентів в сторону самостійної роботи студентів. Самостійна робота є основним засобом засвоєння студентами навчального матеріалу в час поза аудиторними заняттями.

У співвідношенні кількості годин аудиторних занять та самостійної роботи домінуючою є частка останньої складової.

2. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ

Самостійна робота складається із двох блоків:

1. Вивчення окремих теоретичних питань відповідно до тематичного змісту дисципліни.

Під час виконання цієї частини самостійної роботи студенти поглиблюють отримані знання шляхом опрацювання відповідних

джерел: законодавчих та інструктивних матеріалів, підручників, навчальних посібників, наукових монографій, періодичних видань та презентаційних матеріалів лекцій; готуються до практичних занять, поточних модульних контролів.

Звіт про самостійну роботу складається у вигляді реферату або конспекту, в якому вказується питання, розкривається його зміст із обов'язковим посиланням на використані джерела інформації. Загальний обсяг звіту має складати до 15 сторінок друкованого тексту, включаючи список використаних джерел.

2. Розробка бізнес-плану підприємницької ідеї.

Бізнес-план - це документ, який детально описує процес реалізації підприємницької ідеї. Він показує, скільки коштів потрібно для організації власної справи чи розширення бізнесу, і який прибуток принесе проєкт.

Типова структура бізнес-плану включає такі розділи:

1. Резюме (мета проєкту, цільова аудиторія, місце розташування, продукти(послуги), сума початкових інвестицій, терміни реалізації, основні показники ефективності).
2. Аналіз ринку і конкурентів.
3. Опис продукту (послуги).
4. Виробничий план.
5. Маркетинговий план.
6. Організаційний план.
7. Фінансовий план та оцінка ефективності проєкту.
8. Аналіз ризиків.

Для прикладу в додатках наведені алгоритми розробки бізнес-плану для аграрного сектору (Додаток Б) та в автомобільній сфері (Додаток В).

3. ПОРЯДОК ПОДАННЯ ЗВІТУ ТА ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Звіт про самостійну роботу подається викладачу у терміни згідно з графіком навчального процесу. Оголошення стосовно дедлайнів здачі виконаної самостійної роботи оприлюднюються на сторінці даної дисципліни на платформі MOODLE за календарем.

Вчасне та якісне виконання самостійної роботи оцінюється до 12 балів (за блоками, відповідно, 4 та 8 балів). Оцінювання виконаних

завдань здобувачів вищої освіти проводиться шляхом практичної перевірки самостійної роботи та опитування.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів).

Дотримання академічної доброчесності студентами реалізовується шляхом особистого самостійного виконання завдань самостійної роботи, дотриманням авторського права, достовірності виконаних досліджень.

4. ТРЕНІНГОВІ ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАЬ

Знайдіть одну правильну відповідь

1. Що є основною метою діяльності підприємства?

- а) отримання прибутку та оптимальне використання ресурсів
- б) задоволення суспільних потреб та отримання прибутку
- в) оптимальне використання ресурсів та мінімізація витрат
- г) мінімізація витрат та задоволення суспільних потреб

2. Головною метою економіки підприємства є:

- а) мінімізація витрат та задоволення суспільних потреб
- б) задоволення суспільних потреб та отримання прибутку
- в) забезпечення найбільш оптимального співвідношення між

затратами й результатами

- г) забезпечення взаємодії підприємства з ринковим середовищем

3. Виробнича діяльність підприємства передбачає:

а) реалізацію науково-технічних розробок і випробовувань, ефективну технологічну і конструкторську діяльність, впровадження технічних, організаційних та інших нововведень

б) розробку програми випуску товарів (послуг) в поточному періоді і на перспективу, збалансування виробничих потужностей підприємства, обґрунтування обсягу виготовлення продукції (послуг) певної номенклатури й асортименту відповідно до потреб ринку

в) активний пошук ринків збуту товарів (послуг), знаходження потенційних клієнтів, вибір каналів розповсюдження товарів (послуг), встановлення тривалих добропорядних взаємин з клієнтами

г) дослідження ринку товарів (послуг), розробка та впровадження ефективних заходів товароруху, здійснення рекламних кампаній, формування обґрунтованої цінової політики

4. Чинники зростання ефективності діяльності виробничо-економічних та інших систем за напрямками розвитку та

вдосконалення виробництва (діяльності):

а) зростання продуктивності праці, зниження фондомісткості, матеріаломісткості, зарплато місткості продукції, раціональне використання природних ресурсів

б) прискорення науково-технічного та організаційного прогресу, підвищення якості й конкурентоспроможності продукції(послуг), розвиток та вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності

в) внутрішні та зовнішні

г) всі відповіді правильні

5. Стійкість підприємства – це:

а) здатність системи зберігати свій працездатний стан з досягнення запланованих результатів при наявності різних впливів

б) процес змін, в якому експлуатація ресурсів, напрямки інвестицій, орієнтація науково-технічного розвитку і інституційні зміни узгоджені один з одним та укріплюють теперішній і майбутній потенціал для задоволення людських потреб і прагнень

в) стійкий стан системи в її взаємодії з зовнішнім середовищем

г) раціональне використання усіх наявних ресурсів і забезпечення рівноваги між внутрішнім і зовнішнім середовищем підприємства

6. Господарське рішення - це

а) результат аналізу, прогнозування, оптимізації економічного обґрунтування та вибору альтернативи із сукупності варіантів досягнення конкретної мети підприємства

б) рішення, з урахуванням традицій організації, у формі набору сталих норм поведінки й діяльності певних груп працівників

в) рішення керівника, не наділеного адміністративними функціями щодо питань технології, організації праці та техніки безпеки

г) всі відповіді правильні

7. Існування рішення як такого передбачає наявність певних елементів:

а) суб'єкт, що приймає рішення; об'єкт — виконавця рішення

б) предмет рішення; мета й причини розробки рішення

в) суб'єкт, що приймає рішення; об'єкт — виконавця рішення; предмет рішення; мета й причини розробки рішення

г) всі відповіді правильні

8. Під ефективністю господарського рішення розуміють:

а) сукупну результативність, отриману в результаті розробки, прийняття та реалізації рішення на підприємстві, яка визначається як відношення результату рішення до витрат, що обумовили його отримання

б) дослідження спрямовані на розробку, прийняття та реалізацію рішення на підприємстві

в) факт досягнення певних результатів (галузевого, національного або світового технологічного рівня виробництва), запланованих у бізнес-плані, за більш короткий час або з меншими фінансовими витратами

г) факт досягнення організаційних цілей, пов'язаних із реалізацією потреб людини в організації життя, безпеці, управлінні, стабільності, завдяки якому меншій кількості працівників за мінімальний час

9. Якість господарського рішення - це

а) сукупність його параметрів, що задовольняють конкретного споживача або їх групу та забезпечують реальність його впровадження

б) найбільш загальна властивість будь-яких цілеспрямованих процесів, яка об'єктивно виражається ступенем досягнення мети з урахуванням витрат ресурсів і часу

в) результат зіставлення нового стану явища після досягнення продиктованих потребами суб'єкта цілей з якістю його вихідного стану

г) міра ступеня досягнення мети, тобто відповідності реального і бажаного результатів управлінського рішення

10. Економічний ефект від впровадження рішення - це

а) сукупність його параметрів, що задовольняють конкретного споживача або їх групу та забезпечують реальність його впровадження

б) найбільш загальна властивість будь-яких цілеспрямованих процесів, яка об'єктивно виражається ступенем досягнення мети з урахуванням витрат ресурсів і часу

в) результат перевищення доходів від пропонованого рішення над видатками на його розроблення та впровадження

г) міра ступеня досягнення мети, тобто відповідності реального і бажаного результатів управлінського рішення

11. Процес прийняття рішення – це:

а) низка взаємопов'язаних дій чи операцій, які здійснюються для отримання певних товарів (послуг) чи результатів

б) сукупність умов і обставин, які створюють певний стан (визначеності, ризику, невизначеності/неясності)

в) долання невідповідності бажаного (нормативного) і фактичного рівнів досягнення мети

г) сукупність взаємопов'язаних послідовних дій людини чи групи людей, які здійснюються з метою досягнення певних цілей і/або усунення чи запобігання проблемним ситуаціям

12. Суть аналітичних методів розробки господарських рішень

полягає у:

а) розробці моделей розвитку об'єкта, яким управляють

б) стимулюванні творчого (образного) мислення в процесі прийняття рішень, що дає змогу генерувати нові ідеї

в) уявному розчленуванні досліджуваного об'єкта на складові частини, кожна з яких досліджується окремо з подальшим їх об'єднанням за допомогою синтезу для отримання потрібної інформації

г) підборі математичних схем, що адекватно описують процеси, які відбуваються реально

13. Основні етапи процесу прийняття господарського рішення:

а) генерування варіантів рішення, оцінка альтернативних варіантів, вибір кращого варіанта

б) підготовка, розробка, реалізація

в) збір інформації про можливі проблеми, виявлення проблеми і визначення причин її виникнення, збір і аналіз інформації із проблеми, визначення системи критеріїв і показників

г) корегування й узгодження рішення, реалізація рішення

14. Які процедури відповідають етапу вибору рішення?

а) виникнення нової ситуації, виявлення проблеми, збір необхідної інформації, опис проблемної ситуації

б) формулювання вимог, обмежень, збір необхідної інформації, розробка можливих варіантів рішення

в) визначення критеріїв вибору, вибір рішень, відповідних критеріям, оцінка можливих наслідків, вибір кращого рішення

г) план реалізації обраного рішення, контроль ходу реалізації рішення, оцінка розв'язання проблеми та виникнення нової ситуації

15. Економічна інформація – це

а) такий вид інформації, яка послідовно і повно відображає виробничо-господарську діяльність підприємства

б) взаємопов'язаний структурований потік (набір) даних про оточуюче середовище і процеси (об'єкти, факти, події, явища тощо), представлених у певному контексті для сприйняття людиною чи спеціальним пристроєм (є об'єктом зберігання, обробки і передачі тощо)

в) сукупність певних даних про процес або явище

г) набір конкретних значень кількісних і якісних параметрів, які характеризують об'єкт

16. Для прогнозування в практичній діяльності застосовують методи

а) індукції та дедукції

б) раціональності та ірраціональності

в) кількісні і якісні

г) загальні і специфічні

17. Оперативне планування діяльності підприємства – це

а) науково-обґрунтоване (аргументоване, виражене в кількісній і якісній формах) достовірне судження (припущення) ймовірного характеру про можливий стан об'єкта в майбутньому або про альтернативні шляхи і терміни досягнення цього стану

б) процес формування множинних цілей розвитку та засобів їх досягнення за певний період; воно зв'язує всі елементи виробництва у цілісну виробничо-господарську систему і забезпечує її необхідний передбачуваний розвиток, узгоджує потенційні можливості підприємства з потребами товарного ринку

в) процес складання бюджетів і контролю за їх виконанням

г) процес розробки заходів і дій для виконання завдань стратегічних і поточних планів

18. Види планів підприємства за об'єктом планування:

а) стратегічні плани; тактичні плани; оперативні плани

б) загальнофірмові, внутрішньо фірмові, цільові

в) економічні, соціальні, екологічні

г) дослідницькі, експериментальні, практичні

19. Бюджет – це

а) сукупність взаємоузгоджених заходів і дій, що відображають довгострокові цілі та основні напрями діяльності з обґрунтуванням ресурсного забезпечення

б) певна сукупність кількісних, якісних та ресурсозабезпечувальних завдань, що конкретизують і доповнюють стратегічний його план на більш короткий проміжок часу

в) кількісний вираз плану, інструмент контролю та координації його виконання

г) ретельно підготовлений документ, який розкриває всі сторони будь-якого запроєктованого комерційного заходу

20. Кількісні методи прогнозування базуються на:

а) інформації, яку можна отримати, знаючи тенденції зміни параметрів чи маючи статистично достовірні залежності, що характеризують продуктивну діяльність об'єкта управління

б) експертних оцінках фахівців у сфері прийнятих рішень

в) маркетингових дослідженнях ринку, в якому здійснює діяльність об'єкт управління

г) інформації про зовнішнє і внутрішнє середовище об'єкта управління

21. Обґрунтування прийняття рішення – це:

а) система взаємопов'язаних і таких, що впливають один з одного, науково обґрунтованих поглядів, уявлень про управління

б) підкріплення переконливими доказами відповідності передбачуваного рішення заданим критеріям і реально існуючим обмеженням

в) попереднє формулювання всіх можливих наслідків господарського рішення з встановленням залежності їх від варіативної частини господарського рішення

г) забезпечення співставності варіантів рішення за вихідною інформацією шляхом приведення їх до одного обсягу

22. Обґрунтування рішень щодо використання ресурсів надає змогу підприємствам:

а) використовувати ресурси до раціональної межі, не здійснювати їх марне витрачання, вміло комбінувати різні види ресурсів, знаходити ресурси, що дозволяють випускати найдешевшу продукцію

б) досягти кращих результатів господарської діяльності, забезпечити стійкий збут, отримати достатній прибуток за допомогою цін

в) скоротити тривалість виробничого і всього операційного циклу, знизити рівень транзакційних витрат на їх зберігання, вивільнити із поточного господарського обігу частину фінансових коштів, реінвестуючи їх в інші активи

г) раціоналізувати структури балансу підприємства і зміцнити його фінансову стійкість

23. Рішення про те, до якого рівня потрібно використовувати даний ресурс, щоб досягти найбільшого ефекту в конкретно визначених умовах виробництва – це рішення типу:

а) «ресурс – продукт»

- б) «ресурс - ресурс»
- в) «продукт – продукт»
- г) «ресурс – продукт – ресурс»

24. Обсяг продажів, при якому забезпечується повне відшкодування витрат підприємства називають:

- а) поріг рентабельності
- б) критичний обсяг продажів
- в) точка беззбитковості
- г) всі відповіді правильні

25. Метод ціноутворення згідно з яким визначається така точка ціни на кривій попиту, яка забезпечить максимальний прибуток у найближчій перспективі, носить назву:

- а) методом надбавок
- б) методом забезпечення цільового прибутку на інвестований капітал
- в) методом максимізації поточного прибутку
- г) методом ціноутворення на основі рівня поточних цін

26. До моделі ціноутворення, що базується на витратах виробництва, відносять такі методи ціноутворення:

- а) метод надбавок, метод забезпечення цільового прибутку на інвестований капітал
- б) метод максимізації поточного прибутку, аукціон
- в) метод ціноутворення на основі рівня поточних цін, метод визначення ціни за рівнем конкурентоспроможності товару, метод встановлення ціни на підставі торгів
- г) всі вказані методи

27. Збільшення питомої ваги простроченої дебіторської заборгованості в загальній сумі дебіторської заборгованості свідчить про:

- а) підвищення її надійності і ліквідності
- б) зниження її надійності і ліквідності
- в) про незмінність її надійності і ліквідності
- г) ні про що не свідчить

28. При збільшенні обсягу виробництва продукції змінні витрати:

- а) зростають на весь обсяг
- б) зростають на одиницю продукції
- в) не змінюються на весь обсяг
- г) зменшуються на весь обсяг

29. При збільшенні обсягу виробництва продукції постійні витрати:

- а) зменшуються на весь обсяг
- б) зменшуються на одиницю продукції
- в) зростають на одиницю продукції
- г) зростають на весь обсяг

30. Економія витрат по оплаті праці визначається з врахуванням:

а) трудомісткості виробів до і після впровадження відповідних заходів, планового рівень середньочасової оплати праці і кількості запланованих до випуску виробів

б) витрат матеріалів на одиницю продукції відповідно до і після впровадження організаційно-технічних заходів та планових цін на матеріали

в) первісної вартості непотрібних, зайвих, неживаних будівель, машин, устаткування, переданих в оренду або списаних та норми амортизації

г) розумного скорочення апарату управління, економного використання коштів на відрядження, скорочення поштово-телеграфних і канцелярських витрат, скорочення втрат від псування матеріалів і готової продукції, оплати простоїв і ін.

31. Обсяг, структуру та перспективи розвитку товарообороту конкретного торговельного підприємства визначають фактори зовнішнього середовища підприємства:

- а) обсяги та структура споживчого ринку
- б) обсяги та структура пропозиції споживчих товарів
- в) стан конкуренції на даному регіональному товарному ринку
- г) обсяги та структура споживчого ринку; обсяги та структура пропозиції споживчих товарів; стан конкуренції на даному регіональному товарному ринку; державне регулювання торговельної діяльності

32. Обсяг товарообороту є функцією від

- а) ціни реалізації товарів та кількості придбаних товарів
- б) ціни реалізації товарів та пропозиції товару на ринку
- в) попиту і пропозиції товару на ринку
- г) всі відповіді правильні

33. Обсяг товарообороту підприємства обґрунтовується на основі «товарного балансу», який залежить від

а) наявності товарної пропозиції (надходження товарів), обсягів товарних запасів та їх зміни протягом певного періоду, обсягів іншого вибуття товарних ресурсів

- б) надходження товарів
- в) попиту на товари

г) цінової політики торговельного підприємства

34. Показники, що характеризують ритмічність реалізації товарів:

а) середньоквадратичне відхилення від середнього обсягу товарообороту та коефіцієнт варіації

б) середній обсяг товарообороту за певний період

в) діапазон коливання реалізації товарів

г) всі відповіді правильні

35. Розрахунок середнього розміру товарних запасів торговельного підприємства ведеться по

а) середній арифметичній (при наявності інформації про стан товарних запасів на початок та кінець періоду)

б) середній хронологічній

в) середній арифметичній або по середній хронологічній

г) вірної відповіді немає

36. Метод порівняння –

а) розгляд одного явища в зв'язку з іншим для встановлення подібностей чи відмінностей, переваг чи недоліків між ними

б) заснований на оперуванні відносними показниками, що виражають відношення рівня даного явища до його рівня в минулому чи до рівня аналогічного явища, взятого за базовий

в) зіставлення взаємопов'язаних показників господарської діяльності, що має на меті оцінку їх взаємного впливу, визначення резервів підвищення ефективності виробництва

г) геометричне зображення функціональної залежності за допомогою ліній на площині, що показує істотні зв'язки й відносини

37. Балансовий метод –

а) розгляд одного явища в зв'язку з іншим для встановлення подібностей чи відмінностей, переваг чи недоліків між ними

б) заснований на оперуванні відносними показниками, що виражають відношення рівня даного явища до його рівня в минулому чи до рівня аналогічного явища, взятого за базовий

в) зіставлення взаємопов'язаних показників господарської діяльності, що має на меті оцінку їх взаємного впливу, визначення резервів підвищення ефективності виробництва

г) геометричне зображення функціональної залежності за допомогою ліній на площині, що показує істотні зв'язки й відносини

38. Відносні величини

а) характеризують розміри економічних явищ показників

б) відображають рівень виконання планових завдань, дотримання норм, терміни зростання, структуру, питому вагу

в) використовуються для узагальненої характеристики масових, якісно однорідних економічних явищ, показників, процесів

г) розгляд одного явища в зв'язку з іншим для встановлення подібностей чи відмінностей, переваг чи недоліків між ними

39. Динамічні ряди

а) відображають зміну значень показників у часі

б) вивчають усю сукупність явищ, що характеризує конкретний напрям виробничо-господарської діяльності підприємства

в) передбачають вивчення господарської діяльності підприємства на основі типових представників сукупності явищ, процесів, наприклад, на основі методів теорії ймовірності

г) відображають рівень виконання планових завдань

40. Вибіркові дослідження

а) відображають зміну значень показників у часі

б) вивчають усю сукупність явищ, що характеризує конкретний напрям виробничо-господарської діяльності підприємства

в) передбачають вивчення господарської діяльності підприємства на основі типових представників сукупності явищ, процесів, наприклад, на основі методів теорії ймовірності

г) відображають рівень виконання планових завдань

41. Класифікація невизначеності за ступенем настання події:

а) повна та часткова невизначеність

б) статистична та нестатистична

в) невизначеність у плануванні, у визначенні цілей, у помилковості або неповноті інформації

г) ризикована та не ризикована

42. Залежно від засобів визначення ймовірності розрізняють:

а) повну та часткову невизначеність

б) статистичну та нестатистичну

в) невизначеність у плануванні, у визначенні цілей, у помилковості або неповноті інформації

г) ризикована та не ризикована

43. Критерій, згідно з яким при виборі стратегії орієнтуються на кращий з гірших результатів - це критерій:

а) Севіджа

б) Вальда

в) Гурвіца

г) максімакса

44. Основне призначення матриці при обґрунтуванні господарського рішення:

а) співставити можливі альтернативи рішення з можливими станами середовища

б) співставити можливі альтернативи рішення з показниками ризику

в) співставити показники ризику з можливими станами середовища

г) співставити різні критерії вибору стратегії

45. Особу, що приймає рішення, називають схильною до ризику, якщо:

а) для неї пріоритетним є можливість отримати гарантовано сподіваний вигравш у лотереї, ніж брати в ній участь

б) для неї пріоритетним є можливість отримати більший вигравш від участі у лотереї ніж гарантовано сподіваний але менший вигравш

в) для немає різниці чи взяти участь у лотереї чи отримати гарантовано сподіваний але менший вигравш

г) ця людина є підприємцем

46. Господарський ризик — це

а) специфічна характеристика у господарській ситуації, в якій не виключається ймовірність виникнення непередбачуваних наслідків (можливого відхилення від цілей, бажаного результату; втрати суб'єктом господарювання частини своїх прибутків тощо)

б) специфічна характеристика у господарській ситуації, в якій виключається ймовірність виникнення непередбачуваних наслідків

в) господарська діяльність, що передбачає отримання доходів без понесення збитків

г) специфічна характеристика у збутовій діяльності підприємства, в якій не виключається ймовірність виникнення непередбачуваних наслідків

47. В чому полягає така риса ризику як «постійність»?

а) ризик проявляється на всіх етапах підприємницької діяльності, незалежно від її сфери; він прямо пов'язаний з дохідністю та економічними втратами у процесі господарювання

б) ризик передбачає необхідність вибору з двох або декількох можливих варіантів рішень

в) очікуваний рівень ризику може коливатися в певному діапазоні, і його наслідком можуть бути як негативні, так і позитивні результати

г) повне усунення ризику неможливе внаслідок об'єктивно-суб'єктивної природи даної категорії, динамічності ступеня ризику тощо

48. Інноваційна функція ризику забезпечує:

а) стимулювання пошуку шляхів нетрадиційного розв'язання проблем, що стоять перед суб'єктом господарювання

б) можливість виконання ризиком ролі каталізатора при здійсненні господарських операцій, оскільки він зумовлює новаторський пошук та підприємницьку активність

в) компенсаційний успіх (позитивну компенсацію) — додатковий, порівняно з плановим, прибуток, у випадку успішного результату (реалізації шансу)

г) необхідність вибору в процесі аналізу з альтернативних варіантів найбільш прибуткового варіанта з найменшим ступенем ризику

49. Залежно від можливого результату виділяють:

а) чистий та спекулятивний ризик

б) виробничий, фінансовий, інвестиційний, валютний, юридичний, страховий, інноваційний ризик

в) соціально-політичний, адміністративно-законодавчий, виробничий, комерційний, фінансовий, природно-екологічний, демографічний, геополітичний

г) негативний, нульовий, позитивний

50. За ступенем обґрунтованості прийняття ризику розрізняють:

а) ризик, викликаний непевністю майбутнього, нестачею інформації для прийняття рішень та особистими суб'єктивними чинниками групи

б) обґрунтовані, частково обґрунтовані та авантюрні ризики

в) допустимі, критичні, катастрофічні

г) прогнозовані, частково непрогнозовані, непрогнозовані

51. Який показник визначається за допомогою формули

$$\sigma^2 = M(x - M(x))^2 ?$$

а) середньоквадратичне відхилення

б) дисперсія випадкової величини

в) коефіцієнт варіації

г) коефіцієнт ризику

52. Який процес характеризує коефіцієнт чутливості β при аналізі фінансових ризиків?

а) змінюваність доходів за певною акцією відносно доходів по «середньому» портфелю

б) процес трансформації інвестицій в грошові кошти

в) невизначеність майбутніх доходів від основної діяльності

г) несистематичний ризик

53. Зона критичного ризику - це:

а) зона, яка характеризується можливістю втрат, що перевищують величину очікуваного прибутку аж до величини повної розрахункової виручки від підприємництва

б) зона, в межах якої даний вид підприємницької діяльності зберігає свою економічну доцільність, тобто втрати мають місце, але вони менші за очікуваний прибуток

в) зона втрат, які за своєю величиною перевищують критичний рівень і в максимумі можуть досягти величини, яка дорівнює майновому стану підприємця

г) зона втрат, які за своєю величиною перевищують вартість майна підприємця

54. Як визначається середньоквадратичне відхилення ?

а) $\sigma^2 = M(x - M(x))^2$

б) $C_v = \frac{\sigma}{M(x)}$

в) $\sigma = \sqrt{\sum (x_i - M(x))^2 \cdot p_i}$

г) $W = \frac{X}{K}$

55. Як визначається коефіцієнт ризику?

а) як відношення вартості майна підприємця, або загальних витрат ресурсів на даний вид підприємницької діяльності до можливих втрат

б) як відношення можливих втрат до певної бази, за яку приймають або майно підприємця, або загальні витрати ресурсів наданий вид підприємницької діяльності

в) як сума добутків можливих значень дискретної випадкової величини та відповідних ймовірностей

г) відношення власного оборотного капіталу до власного капіталу

56. Період окупності інвестицій —

а) це фінансовий показник, що характеризує ступінь так званої ліквідності підприємства (фірми, компанії), тобто вимірник того, як швидко можна продати його (її) активи та одержати гроші

б) кількість років необхідних для повної компенсації видатків по проекту доходами від цього ж проекту

в) показник, який дозволяє врахувати фактор часу, а отже, і ризик при обґрунтуванні інвестиційного проекту

г) норма доходу по проекту, за якої чиста теперішня вартість його дорівнює нулю

57. Чиста теперішня вартість проекту —

а) це фінансовий показник, що характеризує ступінь так званої ліквідності підприємства (фірми, компанії), тобто вимірник того, як швидко можна продати його (її) активи та одержати гроші

б) кількість років необхідних для повної компенсації видатків по проекту доходами від цього ж проекту

в) показник, який дозволяє врахувати фактор часу, а отже, і ризик при обґрунтуванні інвестиційного проекту

г) норма доходу по проекту, за якої чиста теперішня вартість його дорівнює нулю

58. Рішення щодо вкладення (інвестування) коштів в активи у певний момент часу для одержання прибутку в майбутньому є:

а) фінансовими

б) інвестиційними

в) виробничими

г) господарчими

59. Ризик ліквідності визначається за формулою:

а) $\frac{Bm}{B}$

б) $\frac{Bm + Bv}{Bc + Bn}$

в) $k_{rf} + r$

г) $\frac{V_{R_i R}}{\sigma_R^2}$

60. Проекти ухвалюються тоді, коли чиста теперішня вартість:

а) більша 0

б) більша 1

в) більша ніж капіталовкладення

г) більша ніж прибуток

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Основна рекомендована література

1. Рогач С. М., Герасимчук Н. А., Мірзоева Т. В., Томашевська О. А. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків : підручник (перевидання). Київ : ЦП «Компринт», 2020. 597 с.
2. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків : навч. посіб. / Балджи М. Д., Карпов В. А., Ковальов А. І., Костусєв О. О., Котова І. М., Сментина Н. В. Одеса : ОНЕУ, 2013. 670 с.
3. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків : навч. посіб. / Донець Л. І. та ін. Київ, 2017. 472 с. URL: http://cul.com.ua/preview/obgrunt_gosp_reihen_Donez.pdf.
4. Полінкевич О. М., Волинець І. Г. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків : навч. посіб. Луцьк : ВежаДрук, 2018. 336 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/15846/1/Polinkevych_Volynets_OGRO_R2018.pdf

Допоміжна рекомендована література

5. Акіліна О. В., Пасічник В. Г. Економічне обґрунтування господарських рішень : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2005. 144 с.
6. Андрійчук В., Бауер Л. Менеджмент: прийняття рішень і ризик : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 1998. 316 с.
7. Вітлінський В. В., Верченко П. І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2015. 292 с.
8. Гевко І. Б. Методи прийняття управлінських рішень: підручник. Київ : Кондор, 2011. 188 с.
9. Гірняк О. М., Лазановський П. П. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків. Львів : Українська академія друкарства, 2019. 268 с.
10. Дерлоу Д. Ключові управлінські рішення. Технологія прийняття рішень / пер. з англ. Київ : Всеуито, Наукова думка, 2001. 242 с.
11. Ігнашкіна Т. Б., Гончарук О. В., Кербікова А. С. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків. Ч.І : навч. посіб. Дніпро : НМетАУ, 2021. 106 с.
12. Ілляшенко С. М. Економічний ризик : навч. посіб. / 2-ге вид., доп. перероб. Київ : ЦНЛ, 2004. 220 с.
13. Клименко С. М., Дуброва О. С. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ : КНЕУ, 2006. 188 с.

14. Ковшун Н. Е., Костриченко В. М., Солодкий В. О., Дідик О. Р. Практичні аспекти обґрунтування рішень щодо використання антикризових інструментів на підприємстві. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Збірник наукових праць: Економічні науки*. Випуск 4(100). Рівне, 2022. (4(100)). С. 24–34.
15. Ковшун Н. Е., Костриченко В. М. Обґрунтування доцільності впровадження антикризових проєктів. *Фінансово-економічна політика в контексті інноваційного розвитку України* : колективна монографія / за заг. ред. Мельника Л. В. Частина 3. Київ : Кондор, 2022. 321 с.
16. Кондрашихін А. Б., Пепа Т. В. Теорія та практика підприємницького ризику : навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2019. 224 с.
17. Костриченко В. М., Ковальчук В. О. Обґрунтування кількісного та якісного оцінювання антикризової стійкості підприємства. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Збірник наукових праць: Економічні науки*. Випуск 1(85). Рівне, 2019. 230 с. С.88–104.
18. Костриченко В. М. Ціноутворення : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Рівне : НУВГП, 2008. 116 с.
19. Кушнір Н. Б., Костриченко В. М., Шандалюк І. О. Економічне обґрунтування асортиментного портфеля в дослідженні товарообороту торговельного підприємства. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Збірник наукових праць: Серія «Економічні науки»*. Випуск 4(96). Рівне, 2021. С.122–142.
20. Латкіна С. А., Мешкова-Кравченко Н. В. Підприємницькі ризики в інноваційній діяльності підприємства. *Науково-виробничий журнал «Бізнеснавігатор»*. Випуск 3-2 (46). 2018. С. 26–29.
URL: http://www.businessnavigator.ks.ua/journals/2018/46_2_2018/06.pdf
21. Логвінова О. П., Семененко І. М. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків : навч. посіб. / Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. Харків : Лідер, 2015. 368 с.
22. Лук'янова В. В., Головач Т. В. Економічний ризик : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2017. 464 с.
23. Мазаракі А. А., Мельник Т. М., Генералов О. В. Управління ризиками в зовнішньоекономічній діяльності : підручник. Київ, 2018. 312 с.
24. Матвійчук А. В. Аналіз і управління економічним ризиком : навч. посіб. для студентів вузів. Київ : Центр навчальної літератури, 2015. 224 с.
25. Машина Н. І. Економічний ризик і методи його вимірювання : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2003. 188 с.

26. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків : навч. посіб. / Т. С. Клебанова, О. В. Мілов, С. В. Мілевський та ін. Харків : Вид. ХНЕУ, 2018. 262 с.
27. Останкова Л. Н., Шевченко Н. Ю. Аналіз моделювання та управління економічними ризиками : навч. посіб. для студентів ВНЗ. 2017. 256 с.
28. Прийняття управлінських рішень : навч. посіб. 4-те вид., переробл. і доп / Ю. Є. Петруня, Б. В. Літовченко, Т. О. Пасічник та ін. ; за ред. Ю. Є. Петруні. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2020. 276 с.
29. Світлична Т. І. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків: конспект лекцій. Харків : ХНАМГ, 2012. 112 с.
30. Семенова К. Д. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків: навч. посіб. Одеса : ОНЕУ. 2013. 194 с.
31. Стешенко О. Д. Ризикологія : навч. посібник. Харків : УкрДУЗТ, 2019. 180 с. URL: <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/2224/1/%D0%9D%D0%9F.pdf>
32. Сулим М., Пенцак О. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків : підручник для ВНЗ. 2017. 330 с.

Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про підприємництво». Документ 698-XII, чинний, поточна редакція – Редакція від 11.02.2022, підстава - 1953-IX.
2. Господарський кодекс України Документ 436-IV, чинний, поточна редакція – Редакція від 08.10.2023, підстава - 2614-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Класифікатор видів економічної діяльності (КВЕД) ДК 009:2005, ДК 009:2010. URL: <http://search.ligazakon.ua>
4. Класифікатор організаційно-правових форм господарювання ДК 002:2004. URL: <http://search.ligazakon.ua>
5. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/2116>.
6. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75). URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/2243>.
7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (Редакція станом на 03.02.2013). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2755-VI>
8. Про інвестиційну діяльність (із змінами): Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII (Редакція станом на 06.12.2012). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
9. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 31.01.2012. URL:

http://search.ligazakon.ua /1_doc2nsf/link1/JF73M001.html

10. Інформаційні ресурси у електронному репозиторії Національного університету водного господарства та природокористування. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/>

11. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (м. Рівне, вул. Олександра Борисенка, 6). URL: <http://www.lib.rv.ua/>

Теми та питання для самостійної роботи студентів

№ з/п	Назва теми	Зміст (основні питання) самостійної роботи
1	2	3
1.	Тема 1. Господарська діяльність підприємства	Характеристика складових економічної діяльності підприємства
2.	Тема 2. Господарські рішення у підприємницькій діяльності	Способи формалізації господарських рішень. Фактори, що впливають на ефективність господарського рішення
3.	Тема 3. Теоретико-методичні основи прийняття господарських рішень	Підходи в прийнятті рішень різними школами управління
4.	Тема 4. Планування і прогнозування господарських рішень	Методи прогнозування з вузькою предметною областю: метод експертних оцінок, метод основних індикаторів, метод сценаріїв, метод аналізу і прогнозування тимчасових рядів, казуальні (причинно-наслідкові) методи
5.	Тема 5. Економічне обґрунтування рішень, пов'язаних з операційною діяльністю підприємства	Модель економічного обґрунтування розміру замовлення - EOQ
6.	Тема 6. Аналіз господарських рішень та оцінювання їхнього впливу на ефективність діяльності підприємства	Матричні методи в аналізі господарських рішень

8.	Тема 8. Ризики у підприємницькій діяльності	Елементи теорії статистичних рішень
9.	Тема 9. Оцінювання підприємницьких ризиків	Втрати у виробничому, комерційному і фінансовому підприємстві
10.	Тема 10. Економічне обґрунтування рішень, пов'язаних з інвестиційною діяльністю підприємства	Обґрунтування необхідного обсягу реальних (виробничих) інвестицій
11.	Тема 11. Економічне обґрунтування рішень, пов'язаних з фінансовою діяльністю підприємства	Сутнісна характеристика фінансового ризику
12.	Тема 12. Основи ризик-менеджменту	Порівняльна оцінка ефективності страхування і самострахування (Метод Хаустона)

Додаток Б

Алгоритм розробки бізнес-плану для аграрного сектору

Бізнес-план - це документ, який детально описує процес реалізації підприємницької ідеї. Він показує, скільки коштів потрібно для організації власної справи чи розширення бізнесу, і який прибуток принесе проект.

Державні програми надання грантів на створення або розвиток власного бізнесу: Своя справа, Свій сад, Своя теплиця. Розробка бізнес-плану виробництва сільськогосподарської продукції.

Алгоритм розробки бізнес-плану для аграрного сектору передбачає такі основні етапи:

1. Визначення бізнес-ідеї (виращування овочів, фруктів, тваринництво, виробництво молочної продукції, агротуризм та ін.).

2. Аналіз ринку (визначення цільового ринку, аналіз попиту, аналіз конкурентів, сегментація ринку, аналіз тенденцій та можливостей на ринку).

3. Розробка фінансового плану (оцінка витрат, прогнозування доходів, розробка прогнозів фінансових показників, оцінювання ризику, визначення необхідного обсягу фінансування).

4. Опис бізнес-процесу (вирощування або виробництво продукції, обробка та зберігання продукції, маркетинг та продажі, обслуговування клієнтів та підтримка, стратегії оптимізації та покращення бізнес-процесу).

5. Ризики та стратегії управління ними (ідентифікація ризиків, оцінювання рівня ризиків, розробка стратегій управління ризиками, страхування та інші фінансові інструменти для захисту бізнесу).

Типовий бізнес-план створення та функціонування фермерського господарства (особистого селянського господарства) включає:

1. Резюме проєкту.
2. Загальна характеристика господарства.
3. Фактичні виробничі ресурси господарства.
4. Опис цільового ринку та маркетингової стратегії проєкту.
5. Ціль та доцільність проєкту.
6. Фінансовий план господарства.
7. Потреба у фінансових ресурсах.
8. Техніко-економічне обґрунтування.
9. Ризики та шляхи їх мінімізації.

Додаток В

Алгоритм розробки бізнес-плану автомобільній сфері

Бізнес-план автотранспортного підприємства – це детальне обґрунтування ідеї бізнесу, що містить інформацію про компанію,

ринок, послуги, фінансування, та стратегію. Він необхідний для залучення інвестицій, розвитку бізнесу або обґрунтування перспектив діяльності.

Розробка бізнес-плану в автомобільній сфері, зокрема, і для участі в державних програмах надання грантів на створення або розвиток власного бізнесу: Своя справа (автотранспортне агентство; транспортна компанія з автомобільних перевезень; автокомплекс; транспортна (логістична) компанія; вантажні перевезення; міжнародні перевезення вантажів; міжнародні пасажирські перевезення, передача посилок та вантажів; майстерня з технічного обслуговування автомобілів; автомийка).

Алгоритм розробки бізнес-плану для автотранспортного підприємства передбачає такі основні етапи:

1. Підготовчий етап:

- Дослідження ринку: аналіз потреб, конкуренції, цільової аудиторії та тенденцій.
- Аналіз компанії: оцінка ресурсів, можливостей, сильних та слабких сторін.
- Розробка цілей: конкретні та вимірювані цілі, які підприємство планує досягти.
- Розробка стратегій: план дій для досягнення поставлених цілей.

2. Розробка бізнес-плану:

- Вступний опис компанії: назва, юридична форма, історія, місія, бачення.
- Опис послуг: детальний опис видів транспорту, маршрутів, тарифікації.
- План маркетингу: стратегія просування послуг, цільові аудиторії, канали реклами.
- Фінансовий план: прогнози прибутків, витрат, інвестицій, капіталу.
- План операцій: організація робочого процесу, управління флотом, логістика.
- Управління персоналом: структура управління, мотивація, навчання.

3. Реалізація бізнес-плану:

- Впровадження плану: реалізація запланованих заходів.

- Контроль за виконанням: моніторинг досягнення цілей, оцінка результатів.

- Внесення змін: адаптація плану до зміни ситуації.

Типовий бізнес-план створення та функціонування бізнесу в автомобільній сфері включає:

1. Резюме:

Короткий опис бізнес-ідеї, основних цілей, та ключових аспектів.

2. Опис компанії:

Назва, юридичний статус, форма власності, адреса, дата реєстрації, короткий аналіз діяльності.

3. Аналіз ринку:

Характерні риси ринку, потенційні клієнти, конкуренти, аналіз SWOT.

4. Опис послуг:

Перелік послуг (перевезення вантажів, пасажирів, тощо), цінова політика, переваги.

5. Організаційна структура:

Структура компанії, основні посади та функціонал співробітників.

6. Фінансовий план:

Прогнози витрат та доходів, обґрунтування необхідних інвестицій, розрахунок рентабельності.

7. Маркетингова стратегія:

Стратегія збуту послуг, цільова аудиторія, канали реклами.

8. Стратегія розвитку:

План залучення нових клієнтів, розширення послуг, розвиток бізнесу.

9. Принципи роботи:

Порядок прийняття та виконання замовлень, правила безпеки, вимоги до автотранспорту та персоналу.

10. Аналіз ризиків:

Визначення потенційних ризиків, заходи по їх уникненню або мінімізації.